

A XII. SZÁZADI GAZDASÁG ÉS TÁRSADALOM. III. BÉLA URALKODÁSA.

II. István (1116–1131) Kálmánt követte a trónon.

- Sikertelen külpolitika: Halics és Dalmácia elvesztése
- Belső elégedetlenség jellemezte uralkodását.
- II. István utódjává Álmos vak gyermekét, Bélát jelölte ki

Vak Béla(1131-1141)

- Felesége: Ilona, a szerb zsupán lánya – Bizánccal szemben áll
- Béla és Ilona két ízben is lemeszáróltatták politikai ellenfeleiket:
- Arad: 68 Kálmán-párti előkelő
- utóbb a magát Kálmán fiának állító trónkövetelő Borisz híveit gyilkoltatták le

II. Géza (1141–1162)

- Hadjáratok: Halics és Bizánc ellen
- Uralkodása alatt előbb Borisz, majd saját öccsei, László és István trónigényével volt kénytelen számolni Géza.
- köv.: Mánuel bizánci császár beavatkozási kísérletei (III. Béla Bizánccban nevelkedik)

III. István (1162–1172)

- László és István hercegek Mánuel bizánci császárral nagyhatalmú támogatóra találtak, így hiába koronázták meg Géza halála után III. Istvánt (1162–1172), a király rövidesen menekülni kényszerült. Nagybátyjai közül előbb II. László uralkodott alig fél évig (1162–1163), majd IV. István néhány hónapig (1163). Az utóbbi országlásának a székesfehérvári csata vetett véget, mely III. István fegyvereinek győzelmét hozta. IV. István újra Bizánccba távozott, s még évekig kísérletezett a visszatéréssel, ám sikertelenül. III. István országa visszafoglalása után folytatta a Bizánc elleni háborúkat, míg végül 1167-ben seregei Zimonynál döntő vereséget szenvedtek.
- Mánuel: támogatta a trónkövetelőket
- III. István megvédte a trónját, de: öccse, a későbbi, III. Béla Bizánccban nevelkedett
- És: a Szerémséget és Dalmáciát is át kellett engednie Bizánccnak

III. Béla (1172-1196)

- III. Béla Bizánccban nevelkedett
- Mánuel anyja I. László leánya, a Bizánccban szentként tisztelt Piroška volt
- Mánuel megtette örökösévé, s gondoskodott ennek megfelelő neveltetéséről. Utóbb azonban Mánuelnek fia született, ezért ejtette Bélával kapcsolatos terveit, ám amikor küldöttség érkezett Magyarországról Béláért, támogatta rokona magyar királyságának tervét.

KÜLPOLITIKA :

- Béla visszafoglalja Bizánctól: Dalmácia, Szerémség
- Velence ellen: megvédte Spalatót és Traut, elfoglalta Zárát
- Béla fiatalabb fia, a későbbi II. András számára akarta meghódítani a szomszédos orosz fejedelemséget, Halicsot. Ez csak rövid időre sikerült, e cél azonban a következő évtizedekben rendre felbukkant az Árpádok külpolitikájában.

BELPOLITIKA:

- Birtokadományozások – az első királyunk, aki egész vármegyét adományozott
- pénzverés, regáléjvedelemek jelentősége nő (kamara haszna, vámok) – ez: árutermelés, pénzgazdálkodás elterjedésének a jele

- Pompás palotát emeltetett Esztergomban, több monostor alapításával járult hozzá a II. Géza idején megtelepedett ciszterci szerzetesrend magyarországi elterjedéséhez, s 1192-ben ő avattatta szentté I. Lászlót
- megindult a rendszeres franciaországi egyetemjárás - Anonymus
- megszerveződött a királyi kancellária – kibontakozott a hiteleshelyek tevékenysége
- Uralkodása vége felé állították össze a Pray-kódexet, mely egyebek mellett fenntartotta a Halotti beszéd és könyörgés szövegét is.
- több monostor alapításával járult hozzá a ciszterci szerzetesrend magyarországi elterjedéséhez: Zirc, Pilisszentkereszt

GAZDASÁG

- A népesség nagy része letelepült
- Elterjedt a földművelés
- termelés: preadiumon folyt – faluvá alakul
- szórt birtok – központ: a földesúr udvarhelye, háza, szolgák viskói, gazdasági épületek
- szolgálállománya: 30-60 ember
- mellette: parasztgazdaságok
- és: falu közös földjei: rét, legelő, erdő, halászhely
- földművelés: legelőváltó / vadtalajváltó
- csoroszlyás eke, ökör vontatta
- búza, köles, árpa, rozs, szőlő, gyümölcs
- állattartás: ló, juh, kecske, sertés, baromfi (istállózás kezdetei)
- kézművesek: szűcsök, tímárok, kenyérsütők, szakácsok, kővágók, molnárok, mészárosok, esztergályosok, fazekasok, ácsok
- kereskedelem: vásárok
- kivitel: só, réz, nemesfémek, ón, ólom, gabona, bor, fa, állatbőr, méz, viasz
- behozatal: kézműipari termékek, luxuscikkek, fegyverek
- kereskedők: zsidók, izmaeliták
- hospesek: városok létrehozása
- francia, vallon, olasz, német telepések (Esztergom, Székesfehérvár)
- Szepességi és szász városok létrejötte (németek)

TÁRSADALOM

- Élén: a király
- Birtokszerkezet: a föld nagy része a király kezében
- Világi és egyházi nagybirtok: az összes birtokállomány 1/4-e
- Adományozások – III. Béla volt az első, aki egész királyi vármegyét adományozott
- DE: a gyepűterület elfoglalása a királyi birtokot növelte (terjeszkedés a peremterületek felé)
- Királyi jövedelmek: királyi magánbirtokról befolyó természetbeni
- regálé is megjelenik: kamara haszna- a régi pénzek beváltása – az új pénzt az emberek általában 50%-kal drágábban voltak kénytelenek megvásárolni
- Nagybirtokosok: saját hadsereg (bandérium) – főemberek (nádor, ispán)
- Várszerkezet:
- Várjobbágyok: a várszerkezetben csak a felső réteg rendelkezett saját földtulajdonnal
- Középrétegek: szerviensek- szabad, földdel rendelkező, katonáskodó réteg, csak a király alattvalójának vallotta magát
- várnépek (munka-, termékjáradék+katonai szolgáltatás); várkatonák
- Szabadok: pásztorok – szolgálniuk kellett valakit - vagy földdel rendelkező szabadok -földjüket felajánlották a földesúrnak – lesüllyedés – szolgáltatásra kötelezték őket –

köv.: vándormozgalom a peremterületet felé – ezt gátolták, mert: valakinek a szolgálatába kellett állniuk (bár szabadon költözhetnek)

- Szolgák: az uradalmakban ők vannak többségben – a földbirtokos szerszámaival annak a földjén dolgozott –de: már egyre több kap saját parcellát
- Lesüllyedt szabadok: szintén rendelkeztek saját földdel – csak a termés egy részét kellett átadniuk (az egységes jobbágyság kialakulása felé hat – a hospesek megjelenése ezt erősíti)

